

FiBO

SUOMALAINEN BAROKKIORKESTERI
FINLÄNSKA BAROCKORKESTERN

KEVÄT/VÄREN
2023

RITARIHUONEEN RESIDENSSISARJA
RIDDARHUSETS RESIDENSSERIE

19.5.2023

ELEMENTTEJÄ POHJOLASTA
ELEMENT FRÅN NORR

Kiitos/Tack:

Anna ja Signe von Bonsdorffin sukurahasto

Anna och Signe von Bonsdorffs släktfond

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERVISNINGS- OCH KULTURMINISTERIET

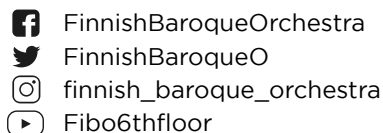
ELEMENTTEJÄ POHJOLASTA ELEMENT FRÅN NORR

Luonnonvoimia ja virtuoosisuutta Naturkrafter och virtuositet

Aira Maria Lehtipuu, viulu ja liidaus / violin och ledning
Suomalainen barokkiorkesteri / Finländska barockorkestern

Suomalainen barokkiorkesteri / Finländska barockorkestern
Kylätie 27 A 3, 00320 Helsinki / Byavägen 27 A 3, 00320 Helsingfors
toimisto@fibo.fi/lippu@fibo.fi
fibo.fi

Seuraa meitä somessa tai tilaa uutiskirje osoitteessa [fibo.fi/info/uutiskirje](https://fibo.fi/info/ uutiskirje).
Följ oss på sociala medier eller beställ vårt nyhetsbrev (på finska) på adressen
fibo.fi/uutiskirje.

Voit valokuvata esiintyjä aplodien aikana ja jakaa valokuvia somessa.
Du kan fotografera under applåderna och dela dina bilder på sociala medier.

#fibo #suomalainenbarokkiorkesteri #finländskabarockorkestern #finnishbaroqueorchestra

Jean-Philippe Rameau (1683–1764)

Alkusoitto balettinäytöksestä / Uvertyr ur operabaletten *Pygmalion* (RCT 52)
Air tendre en rondeau lyyrisestä tragediasta / ur den lyriska tragedin
Zoroastre (Zarathustra/Zarathustra) (RCT 62)
Orage lyyrisestä komediasta / ur den lyriska komedin *Platée* (RCT 53)
Chaconne lyyrisestä tragediasta / ur den lyriska tragedin *Dardanus* (RCT 35)

Johann Christoph Pepusch (1667–1752)

Alkusoitto naamionäytelmästä / Uvertyr ur maskeraddraman *Venus and Adonis* (Venus ja Adonis / Venus och Adonis)

Johann Helmich Roman (1694–1758)

Sinfonia, d-molli/d-moll (BeRI 103)

1. Con spirito
2. Allegro e staccato
3. Larghetto
4. Allegro

Georg Philipp Telemann (1681-1767)

Adagio ja/och Allegro konsertosta trumpetille / ur konserten för trumpet, D-duuri/D-dur (TWV 51:D7)

Vivace konsertosta barokkitorvelle / ur konserten för barockhorn, D-duuri/D-dur (TWV 51:D8)

Largo konsertosta barokkitorvelle / ur konserten för barockhorn, D-duuri/D-dur (TWV 51:D8)

Vivace sinfoniasta / ur symfonin, D-duuri/D-dur (TWV 44:1)

Väliaika/Paus

Georg Friedrich Händel (1685-1759)

Concerto grosso, G-duuri/G-dur (HWV 314)

1. Largo e staccato
2. Allegro
3. Adagio
4. Allegro

Jean-Féry Rebel (1666-1747)

Les Éléments (Elementit/Elementen)

1. Le Cahos (Kaaos/Kaos)
2. Air pour l'Amour - Rondeau (Rakkaus/Kärlek)
3. La Terre & l'Eau (Maa & vesi / Land och vatten)
4. Le Feu - Chaconne (Tuli/Eld)
5. L'Air (Ilma/Luft)
6. Rossignols (Satakielet/Näktergalar)
7. Loure
8. Tambourins
9. Sicilienne
10. Caprice

Ohjelman ja esiintyjien ruotsinkieliset esittelyt alkavat sivulta 9. / Den svenska presentationen av programmet och artisterna börjar på sidan 9.

FI Talvella 1736 ranskalaismatemaatikko Pierre Louis Maupertuis'n retkikunta aloitti tutkimukset kylmässä Tornionlaaksossa. Maupertuis pyrki mittaamaan maastossa meridiaanikaaren, joka todistaisi Newtonin teorian maapallon litistyneestä muodosta napojensa lähellä. Siinä retkikunta myös onnistui. Myöhemmin teorian vahvistivat Perun lämpöön lähetetyt tutkijat.

Maupertuis oli Lapin-matkan aikana kirjeenvaihdossa markiisitar Émilie du Châtelet'n kanssa. Matemaatikko oli tämän opettaja, kollega ja rakastaja. Du Châtelet yhdisteli itse newtonilaista ja leibnitzilaista fysiikkaa ja esitti uusia ajatuksia energian luonteesta. Lisäksi hän rakasti musiikkia. Markiisitar kehui esimerkiksi Jean-Philippe Rameaun (1683-1764) eksoottista oopperaa *Les indes galantes* (1735).

Du Châtelet seurasi Rameauta myös kumppaninsa Voltairen kautta. Voltaire, joka valmisti du Châtelet'n kanssa teosta *Newtonin filosofian elementit* (1738), oli nimittäin yksi Rameaun libretisteistä. Yhteistyö oli välillä riitaistakin.

Rameau kuului aikansa merkittävimpiin oopperasäveltäjiin, mutta tunnettiin aluksi teoreetikkona. Hän piti musiikin tärkeimpänä elementtinä harmoniaa. Rameau määritteli sointujen akustisia perusteita, tonaalisuuden lainalaisuuksia ja bassonkuljetuksen sekä säveltämisen periaatteita. Joidenkin mielestä "musiikin Newton" olisi tosin voinut ilmaista itseään yksinkertaisemminkin. Niinpä Jean le Rond d'Alembert julkaisi puolestaan Rameauta selittävän teoksen *Teoreettisen ja käytännön musiikin elementtejä Hra Rameaun periaatteiden mukaisesti* (1752).

Rameaun oopperoiden soitinnumeroissa ilmenee uudenlainen orkestraatio. Värikkään kuvailevalla musiikilla on yhteys myös luontoon ja luonnonelementteihin. Balettinäytöksen *Pygmalion* (1748) juonessa Venus herättää nimihenkilön rakastaman veistoksen henkiin. Kyse on taiteen jäljittelykyvyn ja ihmisyyden rajoista, mutta myös kiven muokkaamisesta. Alkusoiton jäntevä tanssi johtaa jäljittelyvään ja rytmisesti nokkelaan jaksoon, joka kuvaa taltan iskuja ja luomistyötä.

Persialaisaiheisen lyyrisen tragedian *Zoroastren* (1749/1756) rondeaussa kruununperijätär Amélite istuu sydänsuruissaan ruohikolla. Lohduttavan tanssin sointikuvaa hallitsee huilu, mutta musiikki on peräisin cembalokappaleesta *Les tendres plaintes* (Hellä valitus, 1724).

Äkkiväärä vaihdos johtaa myrskymusiikkiin lyyrisessä komediassa *Platée* (1745). Huimaavassa kohtauksessa personifioidut pohjoistuulet karkottavat suomyymfit. Rameau saavuttaa vaikutelman ihmisen ylittävstä luonnonvoimasta täsmäkeinoin. Syöksyt, nopeasti kiertävä liike ja surraten toistuvat sävelet ovat tyyppillistä myrskyaiheen kuvausta. Jouset korostavat vauhtia, ja oboe sekä fagotti antavat orkestraatiolle ryhtiä.

Juhlava chaconne kuuluu lyyrisen tragedian *Dardanus* (1739) loppuun. Auvoisan musiikin karakteri vaihtuu välillä: tanssi muuttuu ja katse palaa aiempaan draamaan. Juhlan syynä on merestä nousseen lohikäärmeen kukistuminen ja avioliitto.

Johan Helmich Roman (1694–1758) oli aikansa huomattavin ruotsalaissäveltäjä ja toimi Tukholman hovikapellimestarina. Tässä tehtävässä Romanin merkittävä aloite olivat Tukholman ensimmäiset julkiset konsertit Ritarihuoneella. Lisäksi hän kuului kuninkaalliseen tiedeakatemiaan. Romanin äidin suku oli peräisin Lyypekistä, mutta isä saattoi olla Rauman Raumannusten jälkeläinen.

Roman matkusti Lontooseen opiskelemaan vuosiksi 1716–1721, vaikka suuri Pohjan sota viivyttikin lähtöä. Perillä ruotsalainen soitti viulua Georg Friedrich Händelin (1685–1759) johtamassa King's Theatren orkesterissa. Opetusta Roman sai Johann Christoph Pepuschilta (1667–1752). Pepuschin naamionäytelmän *Venus ja Adonis* (1715) alkusoitossa muu orkesteri vuorottelee oboeiden näyttävän concertino-osuuden kanssa. Adagiossa tapahtuu täyskäännös.

Romanin sinfoniat on ajoitettu vuosien 1735 ja 1750 välille. D-molli-sinfonian aloitusosassa valittava bassolinja asettuu rytmistä eloisuutta vastaan. Leikki ja vakavuus sekoittuvat toisessakin osassa, jossa kuullaan kaikuefektejä. Kolmannen osan pastoraali-idylli etenee rytmisesti kekseliääseen jaksoon trioleineen, ja finaali irrottelee veikeästi.

Georg Philipp Telemannin (1681–1767) tuotantoon kuuluu jopa 3 000 nimikettä, mutta lisäksi häntä kiinnosti julkisen konserttielämän kehittäminen ja musiikkikoulutus. Säveltäjän tapaa yhdistää eri tyylejä ja kulttuurialueiden aineksia – saksalaista, puolalaista, italialaista ja ranskalaista – ihailtiin laajalti.

Telemannin orkesterisarjojen ohjelmallisuus ja kuvailevuus oli ranskalaista vaikutusta. Säveltäjä teki myös kahdeksan kuukauden matkan Pariisiin vuonna 1737. Siellä Telemann varmisti teoksilleen kustannusoikeuden. Hän tapasi todennäköisesti Rameaun, jonka *Castor ja Pollux* (1737) sai ensi-iltansa kuninkaallisessa oopperassa.

Nyt kuullaan Telemannin vaskikappaleista koostettu sarja D-duurissa. Aloittavan trumpettisonaatin polveileva tekstuuri vaihtuu pian fanfaariin ja viulujen vuorotteluun. Draaman tajua osoittaa viulujen ilman bassolinjaa moduloiva kulku, jota seuraa pitkä bassoliike. Ranskalaisista elementeistä muistuttava jakso johtaa lopukkeeseen.

D-duuri-trumpettikonsertton korkea ja laulullinen trumpettisoolo riisuu aseista. Sen retorisia keinoja ovat tunnevaikutusta vahvistava toisto ja ylistävä melodinen nousu. Aivan toiseen affektiin siirrytään virtuoosisessa vivacessa konsertosta corno da caccialle. Largossa korostuvat puolestaan mietiskelevyys ja

solistilta vaaditut monet ilmaisulliset elementit. Sarjan aloittaneen sonaatin vivacessa on harmonista ja muodonnallista vaihtelua.

Telemann tunsikin myös Händelin, jolta kuullaan nyt concerto grosso g-mollissa. Teos on kustantaja John Walshin koostamasta opuksesta nro 3 (1734). Walsh sai sillä aikaan myyntimenestyksen, mutta myös hyvin epäselvää nuottimateriaalia. Konsertton solistiset soittimet ovat viulu ja traversohuilu tai oboe, mutta FiBOn esityksessä vuorottelevat molemmat puhaltimet.

Huokailevasti katkottu johdanto johtaa fuugaan, jossa kuullaan viehättävä mollijakso. Kolmen ensimmäisen osan musiikki on lähtöisin vuoden 1718 teoksista Chandosin herttualle (*My song shall be alway, Te Deum*). Päätösfuuga pohjaa klaveerikappaleeseen, ja sen teema hyppää yllättävästi. Teema-ainesta kiinnostavammalta tuntuvat sittenkin välikkeet.

Jean-Féry Rebelin (1666–1747) laajat tanssisarjat jättivät omaperäisen jäljen ranskalaiseen orkesterimusiikkiin. Koreografioidut tanssisinfoniat ottivat etäisyyttä balettioopperaan ja tarjosivat puitteet Rebelin innovaatioille. Yhteistyökumppaneinaan säveltäjällä oli ykkösnimiä, kuten kuninkaallinen ensitantsija Françoise Prévost. Prévost teki koreografian menestyssarjaan *Les caractères de la danse* (1715), jonka Händelkin johti Lontoossa.

Rebel oli opiskellut sävellystä ja viulunsoittoa Jean-Baptiste Lullyn johdolla. Hän soitti hovioopperassa ja saavutti kamarisäveltäjän arvon. Rebelin ainoaksi oopperaksi jäi kuitenkin kehnosti menestynyt tragedia *Ulysse* (1703). Säveltäjän sonaatit olivat lajin varhaisimpia edustajia Ranskassa.

Carignanin ruhtinaan tilaama *Les Éléments (Elementit, 1738)* on tullut kuuluisaksi aloitusosastaan *Kaaos*. Se alkaa häkellyttävällä sävelklusterilla, jossa soivat harmonisen d-mollin kaikki sävelet. Esipuheessa Rebel kertoo halunneensa kuvata alkuhetkeä ennen luonnonjärjestyksen muovautumista. Ajatus alkukaaoksesta periytyi antiikista, ja musiikki oli ikaikainen kosmisen järjestyksen ilmentymä.

Rebel ilmentää kaaoksesta erottuvia luonnonelementtejä tarkkaan määritellyillä eleillä. Sidotut bassosävelet kuvaavat maata, huilujen laskut ja nousut veden virtausta, huilujen koristellut kadenssit ilmaa ja eloiset viulut tulta. *Kaaos* jakaantuu raamatullisesti seitsemään jaksoon ennen kuin järjestyksy syntyy.

Seuraa rikas ja monin paikoin virtuoosinen tanssisarja, jossa musiikilliset luonnonelementit toistuvat eri muodoissa. Chaconnessa tuli syttyä vähä vähältä, ja *Satakielet*-osassa laulutaito ilmenee melodia-aiheiden päällekkäisyydessä. *Tambourins* sisältää riemukasta tanssia ja pikantin mollijakson.

72-vuotiaan Rebelin tanssisarjaa voisi pitää eräänlaisena opetusmusiikkina, jos-

sa säveltäjä esittelee musiikillisen kuvaston käsittelytapoja. Toisaalta kaaoksen kuvaus antaa musiikille kokeellisen sävyn – esipuheessa Rebel nimittää *Elementtejä* uudenlaiseksi sinfoniaksi. Kolmanneksi on kyse lumoavasta viihteestä.

Justus Pitkänen

Aira Maria Lehtipuu on vanhaan musiikkiin erikoistunut viulisti, joka nauttii musiikin tekemisestä sekä esiintyen että opettaen. Hänet tunnetaan humaanina, intohimoisena ja yhteistyökykyisenä muusikkona. Urallaan hänelle on kertynyt kokemusta kiertueista ja levytyksistä Euroopan nimekkäimpien vanhan musiikin yhtyeiden kanssa erityisesti kahdeksan Hollannissa asutun vuoden aikana. Lehtipuun roolit muusikkona vaihtelevat joustavasti alttoviulistista konserttimestariin ja 1600-luvun ohjelmistosta moderniin cross over -folkbarokkiin. Säännöllisimmin Lehtipuuta kuullaan nykyisin monien kamarimusiikki-projektien ja oman yhtyeensä Pirkanmaan Barokin lisäksi Helsingin Barokkiorkesterissa, Suomalaisessa barokkiorkesterissa ja puolalaisessa Kore-yhtyeessä. Lehtipuu toimii myös Novia-ammattikorkeakoulun barokkimusiikin lehtorina.

Vuonna 1989 perustettu **Suomalainen barokkiorkesteri (FiBO)** on ollut koko historiansa ajan monella tavalla edelläkävijä. Orkesteri tunnetaan Suomessa ja ulkomailla taidokkaista esityksistään, luovasta ohjelmistosuunnittelustaan ja monenlaisista kumppanuusverkostoistaan, kuten Nordic Baroque Scene -yhteistyöstä. Ytimessä on barokkimusiikki, mutta FiBO:ta luontuvat myös niin varhaisbarokki ja -romantiikka kuin Sibeliuksen teokset ja periodisoituille sävelletty uusi musiikki. Oman FiBO Records -sarjan lisäksi tallenteita on toteutettu useiden levy-yhtiöiden kanssa. Tuorein, Ilya Gringoltsin kanssa tehty ja Locatellin viulukonserttoja sisältävä *Il labirinto armonico* -levy (BIS) on saanut merkittäviä tunnustuspalkintoja, kuten Gramophone Editor's Choicen (3/2021) ja Diapason d'orin (5/2021).

Nyt kun on löytynyt viulisti ja yhtye, jotka pystyvät toteuttamaan nämä teknisesti paholaismaiset teokset näin tinkimättömän lumoavasti ja kauniisti, – haluaisin välittömästi saada levytetyksi myös kokoelman loput yhdeksän konserttoa.

Gramophone / Charlotte Gardner 3/2021 Locatellin viulukonserttoja sisältävästä *Il labirinto armonico* -levystä

Ei olisi voinut toivoa hienompaa ja joustavampaa solisteja tukevaa musisointia kuin mitä Suomalainen barokkiorkesteri tarjosi ensivierailullaan Nürnbergin kansainvälisellä urkuvuikolla.

Süddeutsche Zeitung / Stephan Schwarz-Peters 10.6.2018 Händelin *Il trionfo del tempo e del disinganno* -oratorion esityksestä

Suomalaisen barokkiorkesterin muusikot 19.5.2023

1. viulu: Aira Maria Lehtipuu (km), Kaisa Ruotsalainen, Tiina Aho-Erola

2. viulu: Dora Asterstad (äj), Juha-Pekka Koivisto, Mari Kortelainen

Alttoviulu: Tuula Riisalo (äj), Laura Kajander

Sello: Lea Pekkala (äj), Tatu Ahola

Kontrabasso: Anna Rinta-Rahko

Cembalo ja urut: Marianna Henriksson

Traverso: Pauliina Fred

Oboe: Piia Maunula

Fagotti: Jani Sunnarborg

Trumpetti ja nokkahuilu: Justin Bland

Barokkitorvi: Hannes Kaukoranta

km = konserttimestari

äj = äänenjohtaja

SV Den franske matematikern Pierre Louis Maupertuis expedition inledde sin forskning i den kalla Tornedalen vintern 1736. Maupertuis mål var att i landskapet mäta meridianbågen, med avsikten att bevisa Newtons teori om att jordklotet är tillplattat nära polerna. Expeditionen lyckades i sin målsättning. Senare bevísades teorin av forskare som hade sänts till värmen i Peru.

Under sin Lapplandsresa brevväxlade Maupertuis med markisinnan Émilie du Châtelet. För henne var matematikern lärare, kollega och älskare. Du Châtelet förenade själv newtonsk och leibnitzsk fysik och presenterade nya tankar om energins väsen. Dessutom älskade hon musik. Markisinnan berömde till exempel Jean-Philippe Rameaus (1683–1764) exotiska opera *Les indes galantes* (1735).

Du Châtelet följde Rameau även genom sin partner Voltaire. Voltaire, som tillsammans med du Châtelet utarbetade verket *Elementen i Newtons filosofi* (1738), var nämligen en av Rameaus librettister. Samarbetet var stundvis även konfliktfyllt.

Rameau hörde till sin tids mest betydande operatonsättare, men var till en början känd som teoretiker. Han såg harmonin som musikens viktigaste element. Rameau definierade ackordens akustiska grunder, tonalitetens lagar samt basföringens och tonsättandets principer. Enligt vissa kunde "musikens Newton" visserligen ha uttryckt sig även enklare. Jean le Rond d'Alembert publicerade därför verket *Den teoretiska och praktiska musikens element enligt Hr Rameaus principer* (1752), i vilket han förklarar Rameau.

I de instrumentala numren i Rameaus operor framträder ett nytt slags orkestreering. Den färggranna och beskrivande musiken står i förhållande även till natu-

ren och naturens element. I intrigen till operabaletten *Pygmalion* (1748) väcker Venus en av titelkaraktären älskad staty till liv. Det rör sig om konstens förmåga att efterlikna och om mänsklighetens gränser, men även om forandet av sten. Uvertyrens spänstiga dans leder till ett imiterande och rytmiskt finurligt parti som beskriver mejselns slag och det skapande arbetet.

I rondeau i den lyriska tragedin *Zoroastre* (1749/1756) med persiskt tema sitter Amélite, arvtagerska till tronen, i gräset förkrossad av hjärtesorg. Den tröstande dansens klangbild domineras av flöjten, men musiken härstammar från cembalostycket *Les tendres plaintes* (*Ljuv klagan*, 1724).

En plötslig brytning leder till stormmusiken ur den lyriska komedin *Platée* (1745). I den hisnande scenen fördrivs vattennymferna av de personifierade nordanvindarna. Rameau använder exakta metoder för att uppnå intrycket av en naturkraft som står över människan. Löpningar, snabbt snurrande rörelser och surrande upprepade toner är typiska beskrivningar av stormmotivet. Stråkarna betonar farten medan oboen och fagotten ger stadga åt orkestreringen.

Till slutet av den lyriska tragedin *Dardanus* (1739) hör en festlig chaconne. Den euforiska musikens karaktär ändras då och då: dansen förändras och blicken riktas tillbaka mot det tidigare dramat. Orsaken till festen är segern över den ur havet uppstigna draken och äktenskapet.

Johan Helmich Roman (1694–1758) var sin tids mest betydande svenske tonsättare och arbetade som hovkapellmästare i Stockholm. Ett betydande initiativ av Roman inom detta uppdrag var de första offentliga konserterna i Stockholm, som hölls i Riddarhuset. Han tillhörde även den kungliga vetenskapsakademien. Romans släkt från moderns sida var från Lübeck, men hans far var eventuellt en ättling till släkten Raumanus från Raumo.

Roman reste till London för att studera åren 1716–1721, trots att det stora nordiska kriget försenade avresan. Väl framme spelade svensken violin i orkestern i King's Theatre, som leddes av Georg Friedrich Händel (1685–1759). Roman studerade för Johann Christoph Pepusch (1667–1752). I uvertyren till Pepusch maskeradrama *Venus och Adonis* (1715) alternerar den övriga orkestern med oboernas ståtliga concertino-parti. I Adagiot sker en helomvändning.

Romans symfonier är daterade mellan åren 1735 och 1750. I den första satsen i symfoni d-moll ställer sig den klagande baslinjen mot den rytmiska livligheten. Leken och allvaret blandas även i den andra satsen, i vilken vi hör ekoeffekter. Den tredje satsens pastorala idyll fortskrider rytmiskt till ett uppfinningsrikt avsnitt med trioler, och finalen är lustig och glad.

Georg Philipp Telemanns (1681–1767) produktion omfattar rentav 3000 titlar,

men han var även intresserad av att utveckla det offentliga konsertlivet och av musikutbildning. Kompositörens förmåga att förena stilar och influenser från olika kulturområden – tyska, polska, italienska och franska – var allmänt beundrad.

Det programmatiska och beskrivande inslaget i Telemanns orkestersviter visar på fransk inverkan. Tonsättaren gjorde även en åtta månader lång resa till Paris år 1737. Där försäkrade sig Telemann om rätten att publicera sina verk. Han träffade troligen Rameau, vars *Castor och Pollux* (1737) hade premiär på den kungliga operan.

Vi hör här en svit i D-dur som är sammanställd av Telemanns stycken för bleckblås. Den inledande trumpetsonatens vindlande textur förbyts snart i växling mellan fanfaren och violinerna. Violinernas modulerande passage utan baslinje, som följs av en lång rörelse i basen, visar på sinne för drama. Ett avsnitt som påminner om de franska elementen leder till kadensen.

Det höga och sångbara trumpetsolot i trumpetkonserten i D-dur är avväpnande. Dess retoriska medel är upprepningen, som förstärker den känslomässiga effekten, samt den panegyriska melodiska stigningen. I det virtuosa vivace ur konserten för corno da caccia förflyttar vi oss till en alldeles annan affekt. I largo betonas igen det meditativa och de många uttrycksmässiga element som förutsätts av solisten. Vivace ur sonaten som inleder hela sviten är omväxlande till harmoni och form.

Telemann kände även Händel, vars concerto grosso i g-moll ingår i konsertprogrammet. Verket hör till opus nr 3 (1734), sammanställt av förläggaren John Walsh. Verket utgjorde en stor försäljningssuccé för Walsh, men gav samtidigt upphov till ett mycket otydligt notmaterial. Konsertens solistiska instrument är violinen och traversflöjten eller oboen, men vid FiBOs framförande alternerar bägge blåsinstrumenten.

Den suckande avbrutna inledningen leder till en fuga med ett förtjusande avsnitt i moll. De tre första satsernas musik kommer från verk skrivna för hertigen av Chandos år 1718 (*My song shall be alway, Te Deum*). Den avslutande fugan bygger på ett klaverstycke och dess tema hoppar överraskande. Mellanavsnitten känns ändå intressantare än det tematiska materialet.

Jean-Féry Rebels (1666–1747) omfattande danssviter lämnade ett egensinnigt spår i den franska orkestermusikens. De koreograferade danssymfonierna tog avstånd till balettoperan och erbjöd ett ramverk för Rebels innovationer. Kompositören samarbetade med toppnamn, som den kungliga prima ballerinan Françoise Prévost. Prévost gjorde koreografin till den framgångsrika sviten *Les caractères de la danse* (1715), som också Händel dirigerade i London.

Rebel hade studerat komposition och violin för Jean-Baptiste Lully. Han spelade i hovoperan och fick titeln kammarkompositör. Rebel komponerade endast en opera, tragedin *Ulysse* (1703) som inte hade någon större framgång. Hans sonater hörde till de tidigaste företrädarna för sin genre i Frankrike.

Les Éléments (*Elementen*, 1738) som var en beställning av fursten av Carignano, och verket har blivit berömt på grund av sin första sats *Kaos*. Satsen börjar med ett förbryllande tonkluster med all toner ur harmonisk d-moll. I sitt förord berättar Rebel att han velat beskriva ögonblicket före naturens ordning börjar formas. Tanken på ett ursprungligt kaos var ett arv från antiken, och musiken var ett uttryck för den eviga kosmiska ordningen.

Rebel uttrycker de ur kaoset avtecknande naturelementen med exakt definerade gester. De bundna bastonerna uttrycker land, flöjternas fallande och stigande figurer vattnets flöde, flöjternas utsmyckade kadenser luften och de livfulla violinerna elden. *Kaos* är bibliskt indelad i sju avsnitt innan ordningen har uppstått.

Härefter följer en rik och ofta virtuos danssvit, där de musikaliska naturelementen upprepas i olika former. I Chaconne tänds elden småningom och i satsen *Näktergalarna* uttrycks sångförmågan genom de överlappande melodimotiven. *Tambourins* innehåller glad dans och ett pikant avsnitt i moll.

Danssviten av den 72 år gamle Rebel kunde anses vara ett slags undervisningsmusik, där kompositören presenterar olika sätt att behandla den musikaliska katalogen. Beskrivningen av kaos ger även musiken en experimentell prägel – i sitt förord kallar Rebel *Elementen* för en ny slags symfoni. Slutligen rör det sig om trollbindande underhållning.

Justus Pitkänen

Svensk översättning: Sebastian Djupsjöbacka

Aira Maria Lehtipuu är en violinist specialiserad på tidig musik som njuter av att göra musik både i egenskap av utövande musiker och lärare. Hon är känd som en human, passionerad och samarbetskunnig musiker. Under sin karriär har hon fått göra turnéer och skivinspelningar tillsammans med Europas mest berömda ensembler för tidig musik, speciellt under de åtta år som hon var bosatt i Holland. Lehtipuu rör sig smidigt mellan olika musikerroller som varierar mellan altviolinist och konsertmästare, och hon spelar musik som sträcker sig från 1600-talets repertoar till modern crossover-folkbarock. Mest regelbundet spelar hon för tillfället i Helsingfors Barockorkester, Finländska barockorkestern och den polska ensemblen Kore, och därtill är hon verksam i många kammarmusikprojekt och den egna ensemblen Pirkanmaan Barokki. Lehtipuu är också lektor i barockmusik vid Yrkeshögskolan Novia.

Finländska barockorkestern (FiBO) har allt sedan grundandet 1989 varit en föregångare på många olika sätt. Orkestern är känd i Finland och utomlands för sina skickligt utförda framföranden, sin kreativa programplanering samt sitt mångsidiga nätverk av samarbetspartners, som exempelvis samarbetet Nordic Baroque Scene. Barockmusiken utgör kärnan i verksamheten, men FiBO spelar också såväl tidig barock och romantik som verk av Sibelius och ny musik skriven för periodinstrument. Förutom den egna serien FiBO Records har orkestern förverkligat inspelningar med ett flertal skivbolag. Den färskaste av dessa är en inspelning av Locatellis violinkonserter tillsammans med Ilya Gringolts på skivan *Il labirinto armonico* (BIS), som har fått betydande priser, exempelvis Gramophone Editor's Choice (3/2021) och Diapason d'or (5/2021).

Nu när vi har funnit en violinist och en ensemble, som är kapabla att spela dessa ur teknisk synvinkel djävulska verk på ett så fångslande och vackert sätt, utan kompromisser, – skulle jag vilja att också de nio resterande konserterna i samlingen omedelbart spelas in på skiva.

Gramophone/Charlotte Gardner 3/2021 om Locatellis violinkonserter på skivan *Il labirinto armonico*

Man kunde inte ha önskat sig finare och mer flexibelt musicerande som stöd för solisterna än vad Finländska barockorkestern bjöd på under sitt första besök till Nürnbergs internationella orgelvecka.

Süddeutsche Zeitung/Stephan Schwarz-Peters 10.6.2018 om uppförandet av Händels oratorium *Il trionfo del tempo e del disinganno*

Finländska barockorkesterns musiker 19.5.2023

Första violin: Aira Maria Lehtipuu (km), Kaisa Ruotsalainen, Tiina Aho-Erola

Andra violin: Dora Asterstad (äj), Juha-Pekka Koivisto, Mari Kortelainen

Viola: Tuula Riisalo (äj), Laura Kajander

Cello: Lea Pekkala (äj), Tatu Ahola

Kontrabas: Anna Rinta-Rahko

Cembalo och orgel: Marianna Henriksson

Traversflöjt: Pauliina Fred

Oboe: Piia Maunula

Fagott: Jani Sunnarborg

Trumpet och blockflöjt: Justin Bland

Barockhorn: Hannes Kaukoranta

km = konsertmästare

äj = äänenjohtaja = stämledare

SASTAMALA GREGORIANA 13.-16.7.2023

Héloïse Bernard (FR/US) | Roberto Balconi (IT)
 The Linarol Consort of Viols (UK) | Trio Origo (FI)
 Ensemble Parlamento (CH) | Pirkanmaan Barokki (FI)
 Jussi Lehtipuu (FI) | Petra Somlai (HU) | Timo Peedu (FI)
 Cantus Alaudae (FI) | Haydn Barytontrio Budapest (HU)
 Michael Fields (UK) | Cappella Imperiale (FI)

lippu.fi

Liput alk. 33 €
 + palvelumaksu & mahdolliset toimitus- ja maksutapamaksut

Tickets from 33 €
 + a ticket sales service fee & delivery and payment method fees

Toimitus/Redaktion: Aino Jalkanen
 Taitto/Layout: Paula Susitaival
 Kuva/Foto: Juuso Westerlund

La/Lör 7.10.2023 klo/kl. 18
 Musiikkitalo/Musikhuset
 Helsinki/Helsingfors

KRUUNAJAISET/KRÖNINGEN
 Seremoniallista barokkimusiikkia brittihovista /
 Ceremoniell barockmusik från det brittiska hovet

Händel–Purcell–Blow–Croft

RIAS-kamarikuoro / RIAS kammarkör
 Suomalainen barokkiorkesteri /
 Finländska barockorkesteren
 Justin Doyle, johtaja/dirigent

SUOMALAINEN BAROKKIORKESTERI
FINLÄNDSKA BAROCKORKESTERN

RITARIHUONEEN RESIDENSSISARJA RIDDARHUSETS RESIDENSSERIE

Ma/Mån 4.9.2023
klo/kl. 19

Ritarihuone/
Riddarhuset
Helsinki/
Helsingfors

RUOTSIN HÄNDEL / SVERIGES HÄNDEL

**Johan Helmich Roman Lontoossa ja Tukholmassa /
Johan Helmich Roman i London och Stockholm**

Roman-Händel

Kajsa Dahlbäck, sopraano/sopran
Suomalainen barokkiorkesteri / Finländska barockorkestern
Drottningholmin barokkiyhtye / Drottningholms barockensemble

Su/Sön 15.10.2023
klo/kl. 18

Ritarihuone/
Riddarhuset
Helsinki/
Helsingfors

¿ESPANJA?/¿SPANIEN?

**Välimerellisiä makuja pohjoisin tuulahduksin /
Smaker från Medelhavet och nordliga vindpustar**

Haydn-Baguer-Auvinen-Boccherini

Petri Kumela, kitara/gitarr
Suomalainen barokkiorkesteri / Finländska barockorkestern

Su/Sön 19.11.2023
klo/kl. 18

Ritarihuone/
Riddarhuset
Helsinki/
Helsingfors

DRESDENIN ORKESTERIN HEHKU / DRESDENORKESTERENS GLÖD

**Täysbarokin orkesterimusiikkia Zelenkasta Bachiin /
Orkestermusik från högbarocken: från Zelenka till Bach**

Vivaldi - Zelenka - Telemann - Quantz - Heinichen - J. S. Bach

Alexis Kossenکو, traverso, nokkahuilu ja liidaus / traversflöjt,
blockflöjt och ledning
Irma Niskanen, viulu/violin
Suomalainen barokkiorkesteri / Finländska barockorkestern

La/Lör 9.12.2023
klo/kl. 18

Ritarihuone/
Riddarhuset
Helsinki/
Helsingfors

JOULUN LAPSI / JULBARNET

**Joulumusiikkia saksankieliseltä alueelta 1600-luvulta /
1600-talsmusik med jultema från de tyskspråkiga områdena**

Buxtehude-Schelle-Rosenmüller-Tunder

Elam Rotem, basso ja kosketinsoittimet / bas och klaverinstrument
Linnéa Sundfær Casserly, sopraano/sopran
Sirku Rintamäki, mezzosopraano/mezzosopran
Taavi Oramo, tenori/tenor
Suomalainen barokkiorkesteri / Finländska barockorkestern